

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Høringsnotat

Unntak fra reglene om gradering av dagpenger - meddommere

22. november 2024

Høringsfrist: 18. desember 2024

1 Innledning

Arbeids- og inkluderingsdepartementet sender med dette på høring et forslag om at dagpengemottakere som blir oppnevnt som meddommer, unntas fra bestemmelsene om at dagpengene blir avkortet (gradert) som følge av arbeidet som meddommer.

Etter gjeldende regler vil arbeidet som meddommer føre til at dagpengene blir avkortet, fordi man ikke har hatt et tilstrekkelig tap av arbeidstid og heller ikke fyller vilkåret for rett til dagpenger om å være «reell arbeidssøker» i den tiden man er meddommer. Det er uheldig for rekrutteringen av meddommere og fremstår som urimelig at de som oppnevnes som meddommere, risikerer betydelig inntektstap som følge av meddommerplikten.

2 Bakgrunn

2.1 Gjeldende rett

Retten til dagpenger er regulert i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (folketrygdloven) kapittel 4 og den tilhørende forskrift 16. september 1998 nr. 890 om dagpenger under arbeidsløshet (dagpengeforskriften). Medlemmer av folketrygden som har tapt arbeidsinntekt som følge av at de er blitt arbeidsløse, og som hovedregel oppholder seg i Norge, kan få dagpenger etter folketrygdloven §§ 4-1 og 4-2. Etter folketrygdloven § 4-3 er hovedregelen at arbeidstiden må ha blitt redusert med minst 50 prosent sammenlignet med arbeidstiden før arbeidsløsheten. For å få dagpenger må den tidligere arbeidsinntekten etter folketrygdloven § 4-4, svare til minst 1,5 ganger grunnbeløpet i folketrygden (G) de siste 12 kalendermånedene før dagpengesøknaden er fremmet, eller minst 3 G innenfor de siste 36 kalendermånedene før søknaden.

Et grunnleggende vilkår for rett til dagpenger er vilkåret om å være «reell arbeidssøker», jf. folketrygdloven § 4-5, som innebærer at man aktivt må søke arbeid og være villig og i stand til å ta ethvert arbeid på hel- eller deltid, hvor som helst i landet.

2.2 Nærmere om vilkåret om å være reell arbeidssøker

Alle som mottar dagpenger, må fylle det grunnleggende vilkåret om å være *reell arbeidssøker*. Det innebærer at man aktivt må søke arbeid og være både villig og i stand til å ta ethvert arbeid, hvor som helst i landet. Når man har verv som meddommer, vil vilkåret om å være reell arbeidssøker ikke være oppfylt i den tiden man utfører dette vervet.

2.3 Reglene om graderte dagpenger (avkortningsreglene)

For å få rett til dagpenger må arbeidstiden være redusert med minst 50 prosent sammenlignet med arbeidstiden søkeren hadde før ledigheten. For permitterte i fiskeindustrien er kravet minst 40 prosent arbeidstidsreduksjon. Om arbeidstidsreduksjonen har vært tilstrekkelig, beregnes på grunnlag av hvor mye vedkommende faktisk jobbet før ledigheten – «vanlig arbeidstid». Dette følger av folketrygdloven § 4-3.

Retten til dagpenger for delvis arbeidsløse følger av folketrygdloven § 4-13. Vilket om tilstrekkelig arbeidstidsreduksjon gjelder også som et løpende vilkår, se folketrygdloven § 4-13 andre ledd. Det vil si at det ved beregningen av den enkelte dagpengeutbetalingen hver

14. dag, vurderes om kravet er oppfylt. Det blir ikke utbetalt noe dagpenger for en meldeperiode der dagpengemottakeren arbeider så mye at kravet til arbeidstidsreduksjon ikke er oppfylt. Dersom dagpengemottakeren arbeider noe, men likevel fyller kravet til arbeidstidsreduksjon, blir dagpengene forholdsmessig avkortet (gradert) på grunnlag av vanlig arbeidstid. Det følger av folketrygdloven § 4-13 tredje ledd.

Hvis antallet timer i arbeid i meldeperioden utgjør mer enn 50 prosent av den tidligere arbeidstiden, er ikke kravet til arbeidstidsreduksjon oppfylt, og man får ikke noe utbetalt i meldeperioden.

Både lønnet og ulønnet arbeid gir grunnlag for avkortning. Det har sammenheng med det grunnleggende vilkåret for rett til dagpenger, om å være *reell arbeidssøker*, dvs. tilgjengelig for ethvert arbeid, når og hvor som helst i landet, uavhengig av om det er hel- eller deltidsarbeid, se folketrygdloven § 4-5.

3 Økonomisk kompensasjon ved tjeneste som meddommer

Reglene om godtgjørelse etter rettsgebyrforskriften er i hovedsak ment å være utformet slik at man skal stilles økonomisk i samme situasjon som om man ikke hadde gjort tjeneste som meddommer.

Utgangspunktet er at meddommere får godtgjørelse på 750 kroner for hver dag eller del av dag som går med til møte på rettsstedet i en sak, jf. forskrift 15. februar 1983 nr. 86 etter rettsgebyrloven m.m. (rettsgebyrforskriften) § 1-1 første ledd. Personer som beholder lønn fra arbeidsgiver under tjenestegjøringen som meddommer, får imidlertid ikke godtgjørelse, jf. § 1-1 siste ledd. Dette gjelder for de fleste offentlig ansatte, som vanligvis får permisjon med lønn fra arbeidsplassen når de er meddommere. Personer som kan dokumentere tapt arbeidsfortjeneste som følge av meddommertjeneste, kan tilkjennes dekning for dette av retten «i den utstrekning det finnes rimelig», jf. rettsgebyrforskriften § 1-4, i stedet for godtgjørelse etter § 1-1 første ledd. Gruppen som normalt tilkjennes dekning etter § 1-4 omfatter både arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende. Ettersom dagpenger er en trygdeytelse, faller dagpenger utenfor vilkåret «tapt arbeidsfortjeneste», selv om formålet med ytelsen er å kompensere tap av arbeidsinntekt. Gruppen som i praksis mottar godtgjørelse etter § 1-1 første ledd omfatter etter dette primært pensjonister, studenter og arbeidsledige.

4 Mulighet for unntak fra graderingsreglene

Det er i dag to typer unntak fra hovedregelen om at arbeid skal føre til avkortning av dagpenger.

Etter § 4-6 og tilhørende forskrifter, skal visse typer frivillig arbeid og arbeid av sosial karakter av et begrenset omfang, ikke føre til at dagpengene reduseres. Dette gjelder kun arbeid som normalt ikke er lønnet. Arbeid som meddommer faller ikke inn under disse unntaksreglene.

Folketrygdloven § 4-13 gir derimot hjemmel til å gi forskrifter om unntak fra graderingsreglene for særlige grupper. Unntakshjemmelen ment å gjelde visse

samfunnsnyttige verv, som den enkelte på det nærmeste er forpliktet til å påta seg. Bakgrunnen er nettopp at det virker urimelig at denne type verv kan innebære at man får redusert eller mister retten til dagpenger. Av Ot.prp. nr. 62 (2004–2005) *Om lov om endringar i lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd (dagpengar under arbeidsløyse m.m.)*, pkt. 3.4, fremgår følgende om unntakshjemmelen i folketrygdloven § 4-13 femte ledd:

«Ein kan ha godtgjersle/arbeidsinntekt frå frivillig innsats på ulike område, frå tillitsverv i politiske organ, burettslag, velforeiningar og andre frivillige organisasjonar. Arbeidsinntekta står ofte i rimeleg høve til den tida som blir nytta, og gir dermed som oftast like god eller betre betaling enn dagpengane, men kan variere etter storleiken på kommunen/fylkeskommunen eller styret/laget, økonomi og arbeidsmengde. Arbeidslause med omsorgslønn i tillegg til dagpengane, vil også i mange tilfelle ha låg arbeidsgodtgjersle i forhold til dei stipulerte arbeidstimane.

Departementet gjer merksam på at det berre er inntekt som skriv seg frå utføring av desse verva, som skal kunne gi grunnlag for særskilde reglar for gradering, og ikkje t.d. låg lønn frå ordinært arbeid. Det er heller ikkje meininga at all frivillig, samfunnstenleg innsats skal vere omfatta av dei særskilde graderingsreglane. Det er først og fremst den typen innsats som den enkelte på det næraste er forplikta til å gjere, t.d. politiske verv, omsorg for nære pårørande eller liknande sterke, sosiale plikter, ein tar sikte på å regulere.»

Unntakshjemmelen er hittil bare benyttet når det gjelder dagpengemottakere som har påtatt seg oppdrag som fosterforeldre, se dagpengeforskriften § 4-5.

5 Alternative løsninger - vurdering

At representanter fra alle deler av befolkningen påtar seg å være medlemmer av meddommerutvalgene bidrar til å sikre at ulike perspektiver og erfaringer blir representert, og er en viktig del av den demokratiske legitimiteten til domstolene. Personer som mottar dagpenger, bør derfor ikke stilles i en økonomisk dårligere situasjon ved å tjenestegjøre som meddommer. På denne bakgrunn er det viktig å tilrettelegge for at dagpengemottakere kan være meddommere uten å tape økonomisk på dette. Det innebærer behov for regelverksendringer.

Det er to mulige løsninger. Den ene er å gi et nytt unntak fra graderingsreglene for dagpengemottakere som tjenestegjør som meddommere. Den andre muligheten er å gjøre endringer i reglene om hvilke inntektsbortfall som kan kompenseres gjennom rettsgebyrforskriften.

Å tjenestegjøre som meddommer er en samfunnsplikt og godtgjørelsen for vervet er forholdsvis lav. Etter departementets syn er utførelse av dette vervet i kjernen av hva unntaksbestemmelsen i § 4-13 er ment å åpne for, jf. ovenfor pkt. 4.

Som nevnt over, er det gjort unntak etter folketrygdloven § 4-13 femte ledd, kun for fosterforeldre. Noe av det særegne med denne gruppen, er at fosterforeldreoppdraget utføres like godt selv om forelderen er i fullt arbeid, dvs. at det også lar seg forene med kravet om å være reell arbeidssøker. Det samme er ikke tilfellet for meddommere, som nødvendigvis må være til stede i retten mv. under utøvelsen av vervet. Oppdraget som meddommer kan i noen tilfeller være langvarig, og kan også til dels være krevende. Et langvarig oppdrag som meddommer vil dermed kunne føre til at dagpengemottakeren over tid vil kunne motta dagpenger uten å fylle vilkåret om å være «reell arbeidssøker». Det kan innebære at vedkommende ikke får anledning til å opprettholde en tilstrekkelig høy jobbsøkningsaktivitet, kan være forhindret fra å møte til jobbintervju eller fra å delta på arbeidsmarkedstiltak. I tillegg vil mottakeren bruke av dagpengeperioden, som løper så lenge det blir utbetalt noe i dagpenger i en meldeperiode.

En annen innvendig er at unntak for én type verv, vil kunne føre til et press fra andre som har lignende verv eller oppdrag som også er av samfunnsnyttig karakter.

Et mulig alternativ til å gjøre unntak fra reglene om gradering av dagpenger, kunne vært å endre rettsgebyrforskriften § 1-4, slik at dokumentert tap som følge av reduksjon i dagpenger kunne gi grunnlag for dekning etter denne bestemmelse på lik linje med tapt arbeidsfortjeneste. Det ville i så fall innebære at dagpengemottakeren først må få redusert dagpengene på bakgrunn av tjenestegjøringen, så dokumentere dette overfor domstolen, som må vurdere dokumentasjon, og deretter utbetale dekning av en ytelse vedkommende ellers ville mottatt fra en annen del av staten. Også i lys av at offentlig ansatte normalt beholder sin lønn mens de tjenestegjør som meddommere, fremstår en slik løsning etter departementets syn som en unødvendig tungvint og byråkratisk operasjon.

Departementet har etter vurdering av de ulike hensynene kommet til at den mest hensiktsmessige løsningen er å utvide unntaket fra graderingsreglene jf. folketrygdloven § 4-13 femte ledd, til å omfatte tjenestegjøring som meddommere. Det innebærer at de som tjenestegjør som meddommere, ikke lenger skal få dagpengene redusert som følge av tjenestegjøringen. Timer som medgår til tjenestegjøringen, skal da ikke lenger oppgis i e-melding (meldekort) til Arbeids- og velferdsetaten hver 14. dag.

6 Økonomiske og administrative konsekvenser

At dagpengene ikke lenger reduseres som følge av tjenestegjøring som meddommer, innebærer en mindre økning av utbetalingene over dagpengekapittelet i statsbudsjettet. På usikkert grunnlag anslås økningen i 2025 til om lag 0,8 mill. kroner dersom endringen iverksettes 1. januar 2025.

Endringen antas ikke å ha administrative konsekvenser.

7 Forslag - Unntak fra reglene om gradering av dagpenger

Utkast til endring av dagpengeforskriften § 4-5:

§ 4-5 skal lyde:

§ 4-5 (unntak fra reglene om gradering av dagpenger)

Dagpengene reduseres ikke som følge av arbeid som fosterforeldre *eller tjenestegjøring som meddommer*.